

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง เจตคติของครอบครัวในการดูแลผู้ป่วยจิตเวชด้วยวิธีการล่ามขัง ศึกษาเฉพาะพื้นที่จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเจตคติของสมาชิกในครอบครัวที่ดูแลผู้ป่วยจิตเวชด้วยวิธีการล่ามขัง และศึกษาความรู้ ความเข้าใจในวิธีการดูแลผู้ป่วยจิตเวชของสมาชิกในครอบครัวที่ดูแลผู้ป่วยจิตเวชด้วยวิธีการล่ามขัง เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม คือ สมาชิกในครอบครัวซึ่งเป็นผู้ดูแล ผู้ป่วยจิตเวช จากครอบครัวที่ดูแลผู้ป่วยจิตเวชด้วยวิธีการล่ามขัง จำนวน 81 ครอบครัว ซึ่งสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้ 76 ชุด คิดเป็นร้อยละ 94 และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ (SPSS) สถิติที่ใช้ คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมภาษณ์แบบเจาะลึกสมาชิกในครอบครัวซึ่งเป็นผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวช จำนวน 3 ราย

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 41-60 ปี จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษา ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม มีรายได้ไม่น้อยกว่า 2,000 บาทต่อเดือน มีความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับผู้ป่วยจิตเวชโดยเป็นบิดามารดา ให้การดูแลผู้ป่วยจิตเวชด้วยการล่ามขังอยู่ในช่วงระยะเวลา 1 ปี 1 เดือน-5 ปี และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ได้ปลดปล่อยผู้ป่วยจิตเวชแล้ว สมาชิกในครอบครัวซึ่งเป็นผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวชส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องโรคทางจิตเวชและอาการของโรคทางจิตเวชอยู่ในระดับสูง มีเจตคติต่อผู้ป่วยจิตเวชและการดูแลด้วยวิธีการล่ามขังอยู่ในระดับปานกลาง มีความรู้ ความเข้าใจในวิธีการดูแลผู้ป่วยจิตเวชอยู่ในระดับปานกลาง

ผลจากการสัมภาษณ์ พบว่า ก่อนที่ทีมจิตเวชจะเข้าไปเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องโรคทางจิตเวชและวิธีการดูแลที่ถูกต้อง ตามนโยบายการปลดโซ่ตรวนผู้ป่วยทางจิตที่ถูกล่ามขังในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวชส่วนใหญ่มีเจตคติที่ไม่ดีต่อผู้ป่วยจิตเวช และขาดความรู้ ความเข้าใจในวิธีการดูแลผู้ป่วย โดยเฉพาะในด้านการปฏิบัติตามคำแนะนำของแพทย์ จึงให้การดูแลอย่างไม่เหมาะสมด้วยการล่ามขัง แต่ภายหลังจากที่ทีมจิตเวชได้เข้ามามีบทบาทในการเสริมสร้างความรู้เรื่องโรคทางจิตเวชและวิธีการดูแลผู้ป่วยจิตเวชที่ถูกต้อง ทำให้ผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวชส่วนใหญ่มีเจตคติที่ดีต่อผู้ป่วยจิตเวช โดยยอมรับว่าผู้ป่วยจิตเวชสามารถพัฒนาเปลี่ยนแปลงตนเองได้ จึงทำให้ผู้ดูแลผู้ป่วยจิตเวชเริ่มที่จะดูแลผู้ป่วยอย่างเหมาะสมมากขึ้น และมีความรู้ ความเข้าใจในวิธีการดูแลด้านต่าง ๆ เพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะจากการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษาเห็นว่าในฝ่ายการวางแผน ทีมจิตเวชควรมีการประสานงานกันในทุกระดับ ทุกฝ่าย อันเป็นการปฏิบัติแบบสหวิชาชีพ เพื่อให้ได้มาซึ่งการวางแผนการดำเนินงานที่เป็นการผสมผสานความรู้แบบองค์รวม และควรมุ่งเน้นแผนการปฏิบัติงานที่เป็นการป้องกันมากกว่าการแก้ไข อีกทั้งสามารถนำแผนการดำเนินงานที่ปฏิบัติได้ผลสำเร็จกับครอบครัวที่ปลดปล่อยผู้ป่วยจิตเวชแล้ว มาปรับใช้ ปฏิบัติกับครอบครัวที่ยังคงล้าล่าผู้ป่วยจิตเวช รวมถึงควรมีการวางแผนการปฏิบัติงานให้เข้าถึงครอบครัวและชุมชนอย่างเท่าเทียมกัน และปฏิบัติงานให้มีความเหมาะสมกับสภาพปัญหาของครอบครัวและบริบทของชุมชนนั้น ๆ เพื่อผลสัมฤทธิ์ของการปฏิบัติงานที่แก้ไขได้ตรงตามปัญหา ส่วนในฝ่ายการปฏิบัติ ทีมจิตเวชจะต้องมีการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง จริงจัง ตลอดจนถึงติดตามผลการดำเนินงานและประเมินผลเป็นระยะ ๆ เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาซ้ำซ้อนที่เป็นปัญหาการล้าล่าซ้ำ และทีมจิตเวชควรมีการเสริมสร้างทักษะการดูแลของครอบครัวอีกด้วย อีกทั้งในบางกรณีที่ผู้ป่วยยังคงถูกล้าล่า ทีมจิตเวชจะต้องเข้าไปมีบทบาทในการพิทักษ์สิทธิแนวรุกด้านจิตเวชชุมชน เพื่อเป็นการปกป้อง ส่งเสริมสิทธิมนุษยชนของบุคคล อันเป็นการลดตราบาปและการเลือกปฏิบัติด้วยการสร้างการตระหนักรู้ และปรับเปลี่ยนทัศนคติของครอบครัว ชุมชน ให้เกิดการยอมรับผู้ป่วย เพื่อให้ผู้ป่วยสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขต่อไป